

важливі сфери. Якщо тиск вас охоплює, відійдіть і зробіть перерву. Подивіться, що викликає проблему та внесіть необхідні зміни.

5. Навчання на досвіді. Вивчайте, що зробили успішні підприємці, щоб досягти своєї цілі. Також досліджуйте проекти, які не увінчалися успіхом: особливо критично осмислюйте те, що вони зробили неправильно. За допомогою наявної інформації, ви зможете скласти свій список вузьких місць.

Таким чином, ваша робоча етика, ваше ставлення, ваші навички спілкування, ваш емоційний інтелект та ціла низка інших особистих якостей – це м'які навички, які мають вирішальне значення для успіху в кар'єрі та бізнесі.

Для розвитку м'яких навичок підприємця потрібно взяти за основу п'ятнадцять найважливіших: ініціатива, лідерство, переговори, мережевість, спілкування, творчість, план та організація, командна робота та співпраця, впевненість у собі, самоконтроль, люди та інтереси, прихильність до організації, емпатія, гнучкість та управління змінами, орієнтація на клієнта.

Література:

1. Менеджмент стартап проектів : підручник. / О. А. Гавриш, В. В. Дергачова, М. О. Кравченко та ін.; Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019. 337 с.

Наталія ІГНАТЕНКО

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОГО ЗЗСО

Ефективність освітніх реформ значною мірою залежить від філософської стратегії розвитку, основу якої складають духовно-моральні цінності.

Духовно-моральні цінності формуються суспільством. Однак набуття ними соціального сенсу та утвердження їх як виняткового критерію суспільної ідентичності відбувається у випадку, коли вони набувають значущості для переважної більшості членів соціуму і починають

сприйматися ними як актуальна особистісна потреба. Категорія «цінності» взагалі тісно пов'язана з категоріями «потреба», «інтерес». Пронизуючи усі галузі суспільного життя, вона ілюструє відповіді на запитання «Чого прагне дюдина?», «У чому вона зацікавлена», «Що для неї вартісне?». Звідси можемо констатувати, що потреби перетворені на інтереси, стають для людини цінностями.

Проте, феномен «цінності» не обмежується лише задоволенням прагматичних потреб суб'єкта (адже, тоді нівелюється її моральний аспект). Її функціональне призначення передбачає також наповнення сенсом існування людини. У цьому контексті логічним буде вести мову про два типи цінностей: матеріальні – ті, які задовольняють насущні потреби людини та духовні – ті, які відроджують її у новій іпостасі.

У свідомості людей цінності відображаються у вигляді оціночних суджень. Оскільки дійсність не знає абсолютного, то цінності мають відносний характер. Критерієм оцінювання є узагальнений еталон, який фіксується у свідомості суспільства у вигляді певного комплексу моральних норм, правил прийнятної та рекомендованої поведінки. Отже, цінності набувають соціального сенсу, реалізуються і впливають на свідомість та поведінку особистості лише в тому разі, якщо вона (особистість) глибоко усвідомлює і сприймає їх як беззаперечний дороговказ – ціннісну орієнтацію у світі людських (передусім моральних) потреб.

Будучи складовою моральної свідомості, ціннісні орієнтації, крізь призму суб'єктивного, особистісного сприйняття відображають не лише корінні інтереси та основні цінності людського буття, а й формулюють уявлення сучасної людини про сенс життя, про людяність, про співчутливість. При цьому, ціннісні орієнтації індивіда можуть і не збігатися із ціннісним еталоном суспільної свідомості. Для одних людей цінності, практиковані в суспільстві, самоочевидні, і вони цілком усвідомлено у своїй поведінці схильні орієнтуватися саме на них, а для інших ці цінності можуть бути недосяжними, незрозумілими або, інколи, уявлятися формальними. Такий дисбаланс як правило призводить або до формування персоніфікованої «ідеальної» категорії цінностей, які існують автономно і часто стають причиною суперечності між свідомістю та практичною поведінкою індивіда, або до їх примітивізації в межах буденних уявлень про добро і зло, що робить їх недостатньо стійкими до суперечностей із суспільними нормами та провокує формування системи «антицінності». Виходячи із вище зазначеного, пріоритетне завдання освіти в Україні полягає у формуванні гуманістичної освітньої системи,

моральним ідеалом якої є розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства.

Для того, щоб ідея виховання на цінностях була реально, а не декларативно, втілена у життя, усі учасники освітнього процесу (здобувачі освіти, їхні батьки, вчителі, викладачі, керівництво закладів освіти тощо) незалежно від віку, знань, досвіду чи соціального стану мають відчувати необхідність самокритично оцінювати себе та самовдосконалюватися. При цьому слід пам'ятати, що «цінностей не можна навчитися, їх можна тільки пережити» (В. Франкл) [1].

Специфіка становлення духовно-моральних цінностей молоді розкривається через призму динамічної актуалізації їх особистісно-суб'єктивного досвіду на шляху до досягнення свободи і справедливості, можливість приймати морально-відповідальні рішення, спрямовані на альтруїстичне ставлення до «близьких» і «далеких», на добро для людей, можливість ідентифікувати свою індивідуальність, не зашкоджуючи іншим, здатність осмислено регулювати поведінку згідно із загальнолюдськими цінностями [13, с. 6].

Поступовий перехід від техногенної до антропогенної цивілізації загострив усвідомлення невідповідності сучасної освітньої парадигми вимогам антропогенних реалій. Навчально-виховні моделі, побудовані на ціннісних орієнтаціях особистості, де системотворчим елементом є успішність, мають головним своїм недоліком те, що духовно-моральним цінностям не відведено належного місця у структурі особистісних якостей. Відповідно до реалій часу виховання молоді не може бути зведено до механічної передачі накопичених людством знань, культурного досвіду й традицій.

Варто усвідомити, також, що виховання будь-якої цінності або чесноти у собі та інших людях, ба більше в дітях, – це титанічна праця. Неправильна інтерпретація цінності може завдати не менше зла духовному та інтелектуальному розвитку людини, ніж її повна відсутність. Завдання ускладнюється тим, що освітній процес відрізняється своєю тривалістю, безперервністю, відповідальністю та витонченістю. Процес, що не обмежується закладом освіти, а охоплює практично усю реальність особистості. Такий підхід дає не лише розуміння причин багатьох проблем сучасного українського суспільства, але й заохочує до усвідомлення підвалів, що тільки формуються, того суспільства, яке ми створимо завтра та післязавтра. Недостатність в межах країни уваги до ціннісного складника як основи розбудови освіти та держави є подібною будинку без фундаменту. Навіть найменша стихія здатна спричинити тріщину або

знести йому дощенту [3]. Тож цінності в освіті мають бути не просто добіркою хороших та гідних правил життєдіяльності у суспільстві, а наочним набором внутрішніх щоденних принципів, які допоможуть у дорослому житті не лише обрати професію, знайти своє покликання, але й реалізувати свій творчий потенціал, стати гідним громадянином, сім'янином тощо.

Акцентування навчально-виховного процесу саме на завданнях забезпечення духовності особистості вимагає його суттєвого оновлення і є важливим напрямом модернізації освіти. При цьому новації слід розуміти не просто як використання певного нового змісту освіти, а і як процес його критичного засвоєння й перетворення у персональний досвід духовно визначеного життя усіх суб'єктів освітньої діяльності, що охоплює навчання, розвиток, виховання а також і управління освітньою діяльністю [3].

С. Резніков, характеризуючи освітній процес, що орієнтується на формування духовності, виділяє такі його складові:

по-перше, це цілісність навчально-виховного процесу, де духовність виступає як цілепокладально- інтегруючий фактор, що об'єднує у єдине ціле навчальну та виховну діяльність освітнього закладу та особистості, формує ціннісно сприятливе середовище, виступає як фактор мінімізації негативного соціального впливу і максимізації чинників розвитку духовної культури;

по-друге, це спрямованість навчально-виховного процесу на формування та активізацію суб'єктної позиції кожного учасника освітньої діяльності як носія духовних цінностей;

по-третє, забезпечення у навчально-виховному процесі на особистісному рівні оволодіння комплексом знань щодо духовних орієнтирів життєдіяльності як до найвищої цінності; по-четверте, насичення навчально-виховного процесу змістовними складовими духовно-практичного характеру, що забезпечують когнітивний, аксіологічний та діяльнісно-моделюючий аспекти формування у особистості духовної культури [4].

Отже, духовно-моральних цінностей, ретрансляція яких у освітньому процесі сприяє становленню особистості, має визначатися, виходячи з критеріїв духовного спрямування її життєдіяльності та у контексті забезпечення її розвитку на гуманоцентричних та соціоцентричних засадах прийнятих у суспільстві. Постнеокласична освіта орієнтується на трансформацію духовності у інтегруючу ціль та цінність освітньої діяльності. Найбільш актуальною проблемою подальших досліджень у

цьому контексті видається обґрунтування освітніх технологій, що забезпечують вирішення завдань духовно-ціннісного виховання особистості як інтегрованої мети усього освітнього процесу.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 02.04.2020 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
2. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Київ: Клуб сімейного дозвілля. 2020. 160 с.
3. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. Київ, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>
4. Резніков С. І. Філософсько-освітній аналіз ролі духовності у освітньому процесі. URL: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/comptech/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/2250-4505-1-SM%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/comptech/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/2250-4505-1-SM%20(1).pdf)

Ірина ТИМКІВ

*кандидат філософських наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДИТЯЧОГО КЛУБУ ЯК СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ

Провідну роль у сучасній системі України посідають позашкільні навчальні заклади, зокрема дитячі клуби. Нормативно-правова база щодо організації їхньої роботи та управління є доволі обширною: це закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів та окремі накази Міністерства. Однак, на наше переконання не менш важливим є детальне вивчення та створення методичних рекомендацій щодо морально-етичних та ціннісних основ їхнього функціонування.

Розвитку та підтримці аксіологічного виміру позашкільного навчального закладу слугуватиме сформована корпоративна культура у ньому. За Ральфом Кілманном, нею виступають філософські та ідеологічні уявлення, цінності, переконання, очікування, атитюди та норми, які об'єднують організацію в єдине ціле та поділяються її членами [7]. Майкл Мескон визначає корпоративну культуру як атмосферу і клімат в організації, що відображає звичаї, які в ній домінують [6]. Олег Віханський та Олександр Наумов під корпоративною культурою розуміють набір